

G CONSELLERIA
O AGRICULTURA,
I PESCA I ALIMENTACIÓ
B SERVEIS MILLORA
/ AGRÀRIA I PESQUERA

VARIETATS LOCALS D'AMETLERS

DE L'INSTITUT DE RECERCA I FORMACIÓ AGRÀRIA I PESQUERA

Selecció de les varietats d'ametler més reconegudes d'una col·lecció de més de 80 varietats conservades per l'IRFAP

«A Mallorca es coneixen moltes varietats d'ametles dolces, que es poden trobar en sa majoria a totes les contrades de l'illa i es designen amb noms que fan referència en part a la seva forma o propietats, en part a noms de persones o localitats. Hom les divideix en dues classes: les que tenen la pell dura (de clovella forta), i les que la tenen molla, anomenades *mollars*».²

De bolic

Arbre de port erecte a estès, de floració i collita primerenques (primeria de febrer i d'agost, respectivament).

Ametla de clovella molt dura, de forma circular i comprimida, que conté un bessó de mida petita.

Mencionada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella dura.² «El seu cultiu va desaparèixer».⁵

De la canal / canaleta

Arbre de port penjant que floreix a mitjan febrer i es recol·lecta a principi d'agost. Ametla amb la clovella molt dura, ovada i comprimida, que conté un bessó petit.

Esmentada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella dura.² «Es troba estesa en gairebé la totalitat dels termes de l'illa. El bessó és dolç, fet que la fa molt apreciada [...] per a l'elaboració de llet d'ametles».⁵

D'en Ceba

Arbre de port erecte a estès, de floració primerenca (mitjan febrer) i que es recol·lecta a final d'agost.

La clovella és prima i molt dura, de forma ovada i comprimida. L'ametla és petita.

Descrita com un arbre «de molt bona casta, d'ametla no gaire grossa, però molt abundós (Campanet)».¹ «Varietat que, per les seves característiques, va desaparèixer».⁵

D'en duet / Dueta

Arbre de port estès, de floració intermèdia (mitjan febrer) i collita tardana (darrer dia d'agost).

Ametla de clovella prima i molt dura, de forma ovada i comprimida. El bessó és petit.

«La bona qualitat del bessó i el fet de no presentar gairebé bessons dobles la fa indicada per al seu ús en confiteries i confecció de confits».⁵

Duran

Arbre de port estès, de floració primerenca (principi de febrer) i que es recol·lecta a mitjan agost.

Clovella molt dura, ovada i comprimida. L'ametla és petita.

«Les llavors úniques van acompanyades, generalment d'un fi i petit secall (bessó sec) que la deformen [...]».³ «És una varietat resistent al fred [...] i molt productiva».³

Fita d'Eivissa / Fita mollar

Arbre de port erecte a estès, de floració tardana (final de febrer) que es recol·lecta a mitjan agost.

Ametla de clovella mollar, de forma ovada i poc comprimida, que conté un bessó gros.

L'ametler mollar és descrit com «el qui fa les ametles de clovella fluixa».¹ «Varietat procedent d'Eivissa que no s'ha adaptat als terrenys de Mallorca».⁵

Guarim

Arbre de port erecte a estès, de floració i collita primerenques (principi de febrer i mitjan agost, respectivament).

Ametla de clovella prima i molt dura, de forma ovada i comprimida, que conté un bessó de mida mitjana.

D'en Jordi

Arbre de port penjant de floració i collita primerenques (principi de febrer i d'agost, respectivament).

La clovella és molt prima i molt dura. Té forma el·líptica i és poc comprimida. El bessó és petit.

«Varietat pròpia dels termes de Campos, Santanyí i ses Salines, on és molt apreciada».⁵

D'en Lluc / Lluca

Arbre de port estès que floreix a final de febrer i es cull a principi d'agost.

Ametla de clovella de gruixa intermèdia i dura, circular i comprimida, que conté un bessó petit.

Ametler que «es fa grosset i espleta molt (Campanet)».¹ «Aquesta varietat és originària de la possessió de Son Pou de Felanitx (terme de Llubí), de la qual va prendre el nom».⁵

Mollar / Mollar de Selva

Arbre de port estès, de floració primerenca (mitjan febrer) i collita molt primerenca (final de juliol).

Clovella prima i semimollar, de forma ovada i poc comprimida. El bessó és petit.

«A Mallorca es coneixen moltes varietats d'ametles [...]: les que tenen la pell dura [...] i les que la tenen molla, anomenades mollars».¹ L'ametler mollar és descrit com «el qui fa les ametles de clovella fluixa».²

D'en Pere Xina

Arbre de port penjant que floreix a finals de febrer i es recol·lecta a mitjan agost.

Clovella mitjanament gruixada i dura, de forma ovada i poc comprimida, que conté un bessó gros.

«Varietat originària de ses Salines, va prendre el nom del seu propagador Pere "Xina"; [...] molt apropiades per a torrar i rebosteria».⁵

D'en Pons

Arbre de port erecte a estès, de floració primerenca (principi de febrer) que es cull a mitjan agost.

La clovella és molt prima i molt dura. Té forma ovada i comprimida. El bessó és petit.

Mencionada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella forta.² Descrita com a varietat que «fa l'ametla plana, rodona i grossa (Campanet); rodona amb una punta molt afuada (Ariany)».¹ «El bessó és d'un excel·lent gust dolç i apreciat, emprant-se també per a l'elaboració de llet d'ametla».⁵

D'en Pota / Poteta

Arbre de port erecte a estès, que floreix a mitjan febrer.

Clovella mitjanament gruixada i dura, de forma ovada i comprimida, que conté un bessó petit.

Anomenada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella forta.² Descrita com a varietat que «fa l'ametla plana, rodona i grossa (Campanet); rodona amb una punta molt afuada (Ariany)».¹ «El bessó és d'un excel·lent gust dolç i apreciat, emprant-se també per a l'elaboració de llet d'ametla».⁵

Pou de Felanitx

Arbre de port estès que floreix a principi de febrer i es cull a mitjan agost.

La clovella és molt dura, ovada i comprimida. El bessó és petit.

Varietat de clovella forta, esmentada per l'Arxiduc.² «Molt fener; fa l'ametla llargueta, molt gruixada en el capoll i prima en la punta (Campanet); fa les ametles grosses i de dos bessons (Ariany)».¹ «Varietat originària de la possessió de Son Pou de Felanitx [...] poc resistent als freds i gelades».⁵

D'en Totsol

Arbre de port erecte a estès que floreix a mitjan febrer i es recol·lecta a principi d'agost.

La clovella és prima i semimollar. Té forma ovada i poc comprimida. El bessó és de mida mitjana.

Descrita com a varietat «originària de Sant Llorenç».⁵

D'en Verdereta

Arbre de port erecte a estès, de floració i collita primerenques (mitjan febrer i agost, respectivament).

Clovella molt prima i molt dura, de forma circular i comprimida, que conté un bessó petit.

Descrit com un arbre «mitjancer, abundós, d'ametles petites i rodones (Campanet)».¹ «El bessó arrodonit i de gran qualitat s'utilitza per a torrar amb finalitat de consum com a postres».⁵

Vinagrillo

Arbre de port erecte a estès que floreix a mitjan febrer i es recol·lecta a mitjan agost.

La clovella és prima i molt dura, de forma circular i comprimida. El bessó és molt petit.

Descrita com a varietat que «fa l'ametla plana, rodona i grossa (Campanet); rodona amb una punta molt afuada (Ariany)».¹ «Varietat resistent a temperatures baixes».⁵

Vivot

Arbre de port erecte a estès que floreix a principi de febrer i es recol·lecta a mitjan agost.

Ametla de clovella molt prima i dura, de forma el·líptica i poc comprimida, que conté un bessó de mida mitjana.

«Varietat originària de la possessió de Son Vivot, del terme d'Inca. [...] La llavor allargada és apreciada per al seu ús en rebosteria (confits)».⁵

Llegenda:

- Pes mitjà d'un bessó
- Rendiment de l'ametla a l'escolovellada
- Percentatge de bessons dobles
- Grau d'afectació a *Xylella fastidiosa*:
0 Sense afectació
1 Poca afectació
2 Afectació moderada
3 Molta afectació
- Prohibida la nova plantació³

Dimensions de l'ametla (llargària):

- Molt petita (< 17,6 mm)
- Petita (17,6 – 22,2 mm)
- Mitjana (22,3 – 25,5 mm)
- Grossa (> 25,5 mm)

La proporció de mides entre les varietats no s'ajusta a la real.

Referències:

- Alcover, A. M. i Moll, F. de B. (1930-1962). *Diccionari català - valencià - balear* (DCVB). Editorial Moll.
- Augsburg, A. L. S. (1871). *Die Balearen*. Edició de Caixa de Balears Sa Nostra.
- Decret 65/2019, de 2 d'agost, pel qual es declara d'utilitat pública la lluita contra la plaga *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) a la comunitat autònoma de les Illes Balears i s'estableixen les mesures fitosanitàries obligatòries per lluitar contra aquesta plaga i prevenir-la.
- Fornés, J. (2017). Descripció de les varietats tradicionals d'ametler de la col·lecció de Sa Canova (IRFAP).
- López Palazón, J. (1979). *El almendro en Baleares. Variedades*. Instituto Nacional de Investigaciones Agronómicas.